

УДК 342.951:351/354 (477)

РУСЕНКО Н.В., здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми “Приватне та публічне право”
ПО Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3098-4744>.

ДЕРЖАВНА ТА ПРАВОВА ПОЛІТИКА: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ

***Анотація.** У статті здійснено порівняльний аналіз характерних ознак категорій “державна політика” і “правова політика”. В результаті застосування порівняльного методу зіставлено отримані раніше знання про державну та правову політику, оскільки саме в процесі порівняння найкраще пізнаються властивості однотипних явищ. Виявлено схожості та розбіжності таких явищ як державна та правова політика, виокремлено їх спільні риси і властивості, з’ясувано напрями їх взаємодії та взаємозаміщення. У результаті проведеної роботи отримано загальне уявлення про сутнісні значення досліджуваних категорій, а характерні ознаки скомпоновано у систему з метою їх порівняння. З’ясовано основні напрями доктринального аналізу державної та правової політики, а також запропоновано власне їх бачення. В процесі підготовки роботи визначено роль державної та правової політики у формуванні сучасної соціальної правової держави та окреслено їх значення у гарантуванні суспільного прогресу. У контексті загальнонаукової парадигми це дослідження сприятиме подальшому теоретичному осмисленню юридичних категорій та додатковим науковим пошукам у сфері загальнотеоретичних досліджень.*

***Ключові слова:** політика, державна політика, правова політика, правова держава, держава.*

***Summary.** The article provides a comparative analysis of the characteristic features of the “state policy” and “legal policy” concepts. As a result of employing a comparative method, previously accumulated knowledge about the state and the legal policy was compared as it is in the process of comparison that the properties of the same-kind phenomena can be best understood. The similarities and differences of phenomena such as the state and legal policy were described, their common features and properties were singled out, and the directions of their interaction and mutual substitution were clarified. As a result of the work carried out, a general idea of the essential values of the studied concepts was developed, and the characteristic features were arranged into a system making it possible to compare them. The main directions of the doctrinal analysis of the state and legal policy were outlined, and their vision was actually proposed as well. In the process of elaborating the work, the role of the state and legal policy in the formation of a modern social constitutional state was defined and its importance in guaranteeing social progress was emphasized. In the context of the general scientific paradigm, this study will contribute to the further theoretical understanding of legal concepts and additional scientific research in the field of general theoretical studies.*

***Keywords:** policy, state policy, legal policy, constitutional state, state.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток суспільства та існуючі безпекові виклики вимагають суттєвого перегляду ролі держави у житті суспільства. Одним із найважливіших напрямів, що потребує уваги науковців, є державна політика, адже саме вона визначає обсяги державних повноважень щодо соціуму як цілісної соціальної системи. Державна політика окреслює межі впливу держави на суспільство, її управлінські та регулятивні функції, а тому вона має бути ефективною, науково-обґрунтованою та мати нормативно-правове закріплення. У цьому розумінні важливим різновидом державної політики виступає та політика, що буде цілковито заснована на праві.

Правова політика як суспільне явище виникає лише за умови розвитку суспільства демократичним правовим шляхом. В умовах європейської інтеграції вона стає важливим чинником демократизації не лише суспільних відносин, а й функціонування правової системи загалом. Також правова політика набуває особливого значення в умовах воєнної агресії, оскільки спрямована на забезпечення оборони країни, безпеки її громадян та відновлення порушених прав, притягнення до відповідальності агресора.

В сучасній науковій літературі правова політика розуміється як складне та багатоаспектне юридичне явище, що визначається у вузькому та широкому значеннях. Це викликає певну складність для розуміння самого явища, а також щодо його взаємодії із державною політикою як родовим поняттям. Ці категорії періодично взаємодіють, частково заміщують одна одну або зливаються у єдину систему. Таким чином, на досягнення більшої чіткості щодо розуміння цих понять, їх розрізнення націлене це дослідження, яке, своєю чергою, сприятиме новим теоретичним пошукам фахівців, зокрема тих, які будуть в майбутньому залучені до формування та реалізації державної політики на посадах державної служби.

На нашу думку, дослідження проблем державної та правової політики набуває важливого теоретичного та практичного значення, а досягнення поставленої мети дає можливість розв'язати окремі проблеми функціонування сучасної правової держави.

Результати аналізу наукових публікацій. В сучасній юридичній науці суттєво зросла кількість наукових пошуків присвячених різним аспектам державної правової політики. Це викликано певними чинниками. Рушійною силою цього процесу стали розроблені державою численні національні програми, які пришвидшують європейську інтеграцію України, а також сучасні глобальні виклики, пов'язані із загостренням COVID-19. Значного впливу наукове середовище зазнало через активні гібридні загрози та російську воєнну агресією проти України.

Вагомий внесок у дослідження цієї проблеми здійснили В. Тернавська, О. Руданецька, О. Оболенський, С. Лукінта та інші. Сучасні ідеї у сфері державної правової політики обґрунтовані відомими вченими О.Ю. Тодикою, А.М. Колодієм, Л.М. Шипіловим, О.В. Лавриновичем та іншими.

Ідеї, які склали теоретичну основу дослідження, належать провідним вітчизняним вченим-правознавцям Ю.С. Шемшученку, С.В. Бобровник, В.В. Тертичці, А.І. Берлачу та іншим.

Метою статті є встановлення спільних рис, особливостей та взаємодії категорій “державна політика” та “правова політика” на базі комплексного порівняльного аналізу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Державна та правова політика нерозривно пов'язані між собою. Їх взаємодія забезпечує існування суспільства як цілісної та злагодженої системи. Тому час від часу науковці повертаються до дослідження цих понять як окремо одне від одного, так і у їх поєднанні. На нашу думку, перший підхід ускладнює розуміння наукових категорій, натомість другий – значно його полегшує, це і зумовило наш вибір – здійснити дослідження, застосовуючи такий науковий метод як порівняння.

Теоретичне дослідження будь-якої правової категорії, незалежно від обраного методу, складається із трьох основних аспектів, що поєднують в собі інституційність, змістовне наповнення та ознаки. Особливості, властиві лише державній чи правовій політиці, стануть більш зрозумілими в процесі порівняння їх характерних ознак, що виявляються у формальному їх виразі, принципах організації та методах функціонування політики.

У першу чергу привертає увагу те, що і державна, і правова політика мають спільну основу – термін “політика”. Це дає можливість розглядати їх у певній родовій єдності, проте вони мають ряд своєрідних властивостей, які й підтверджують їх самостійний характер.

Політика – одна із найвагоміших сфер функціонування суспільства. Від її ефективності залежить не лише успішність держави чи добробут населення, а й гідне життя кожної окремої особи. В традиційному розумінні політика інтерпретується як середовище взаємодії між різними соціальними групами: націями, народами, державами, партіями, владою і населенням, а також громадянами та їх об’єднаннями [1, с. 27]. Юридична енциклопедія дає визначення політики як системи цілей та засобів їх досягнення тієї чи іншої держави у сфері внутрішнього і зовнішнього життя [2, с. 629]. В.В. Тертичка визначає сутність і зміст політики через сукупність специфічних, неординарних дій, заходів та інститутів, за допомогою яких відбувається задоволення різноманітних інтересів суспільства, їх узгодження з метою встановлення та збереження політичного і громадського порядку, досягнення злагоди та політичної інтегрованості суспільства [3, с. 26].

Згадані підходи підтверджують те, що політика – це суспільне явище, забезпечуване правом і державою, оскільки вони створені суспільством для реагування на конкретні проблеми. Право виступає засобом регулювання суспільних відносин, держава та її органи покликані вживати необхідних заходів, що характеризують стратегічні національні інтереси суспільства.

На доктринальному рівні і державна, і правова політика відзначаються наявністю дискусійних трактувань, що є результатом різного тлумачення. Про це свідчать численні обґрунтування як вітчизняних, так і європейських вчених, зокрема: В.Б. Авер’янова, О.Ю. Оболенського, А. Валдавські, Л. Пала, Дж. Андерсона, П. Брауна, Л. Вараді та багатьох інших.

Найбільш поширеними в сучасній науці є такі уявлення про державну політику:

- це принципи, норми та діяльність зі здійснення державної влади [4, с. 24];
- це порівняно стабільна, організована та цілеспрямована діяльність державних інституцій, здійснювана ними безпосередньо чи опосередковано щодо певної проблеми, що впливає на життя суспільства [5, с. 6];
- це напрям дій або утримання від них, обраний органами державної влади для розв’язування проблем державного управління [6, с. 22];
- це засіб досягнення мети держави, використовуючи правові, економічні, адміністративні методи впливу, спираючись на певні ресурси [7, с. 63];
- це оптимальний синтез об’єктивних тенденцій суспільного розвитку та суб’єктивних суджень людей про власні інтереси в суспільстві [8];
- це наміри уряду вжити певних заходів загального характеру для вирішення значних державних завдань, здійснення державної влади [9, с. 31];
- це напрям діяльності держави щодо визначення і досягнення соціально значущих цілей розвитку суспільства чи його окремих сфер [10, с. 35];
- це стратегічний курс, спрямований на розвиток держави, її окремих сфер, якого дотримуються органи влади та громадськість [11, с. 66];
- це політична діяльність держави та її органів [12, с. 6];
- це специфічна форма політико-управлінської діяльності держави, що має власні закономірності, складну внутрішню структуру й відіграє важливу роль у формуванні та розвитку суспільних відносин [13, с. 321];

– це діяльність органів державної влади й місцевого самоврядування, що відображає суспільний устрій та економічну структуру держави, діяльність партій, суспільних організацій, об'єднань, визначена їх метою та інтересами [14];

– це задоволення інтересів суспільства в цілому, окремих суспільних груп та індивідуумів, розв'язання нагальних і перспективних проблем, забезпечення розвитку складових суспільної діяльності (економіки, політики, соціальної сфери тощо) та нації в цілому [9, с. 32];

– це план, курс дій, або напрям дій, який є прийнятним і якого дотримується влада, керівник, політична партія та інші актори, коли мова йде про “державну політику” та про її напрями – зовнішню, внутрішню, економічну, соціальну [15, с. 75].

Найбільш оптимальне визначення державної політики обґрунтовано В.В. Тертичкою. Вчений розуміє цей термін, як відносно стабільну, організовану та цілеспрямовану діяльність уряду стосовно певної проблеми, яка здійснюється ним безпосередньо чи опосередковано і впливає на життя суспільства [3 с. 82].

Під впливом існуючих наукових концепцій державна політика сучасної України зазнала кардинальних змін. Поняття “державна політика” почало використовуватися поряд із поняттям “публічна політика” у синонімічному ряду, проте їх необхідно розрізнити. Державна політика є вужчим поняттям та входить до складу публічної, що в перекладі з англійської означає “громадська” і яка стає публічною через врахування громадської думки.

Державна політика, як будь-яка суспільна діяльність є цілеспрямованою, оскільки вона передбачає певну мету та сенс. Результатом цієї діяльності є досягнення поставленої цілі в майбутньому шляхом планування і в цьому полягає її стратегічний характер. Звідси *державною політикою* варто називати саме цілеспрямовану діяльність державних структур щодо вирішення нагальних чи потенційних проблем суспільства, яка впливає на стан життєдіяльності суспільства і яка має виражений стратегічний характер.

Правова політика також має стратегічний характер та нормативно-правове закріплення, але спирається за необхідності на державний примус. Держава як специфічний суб'єкт адміністративного права в деяких адміністративних правовідносинах участі не бере. Через уповноважені нею органи виконавчої влади, а інколи й органи місцевого самоврядування, реалізується її адміністративно-правовий статус [16, с. 68].

Правова політика в енциклопедичній літературі розглядається у двох розуміннях: у широкому значенні – як політика держави, заснована на праві; у вузькому – як державна політика в правовій сфері суспільного життя [2]. Таким чином, правова політика виникає в державній шляхом надання державній політиці або якісної ознаки, або визначення аспектів її прояву. Інші види державної політики не підлягають такому визначенню, що підкреслює наявність у правовій політиці виняткових ознак.

Ляшко О.О. об'єднує кілька підходів до визначення правової політики, а саме розгляд її як виду державної, що є обґрунтованою та послідовною діяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування з метою забезпечення ефективного механізму правового регулювання суспільних відносин в умовах гібридної війни, зображений комплексом ідей, заходів, завдань, програм, настанов, що реалізуються у сфері права завдяки праву, а також базується на визначальних правових принципах [17, с. 113-114].

С.В. Бобровник вважає, що правова політика – це нормативно регламентована діяльність держави, недержавних об'єднань та інститутів громадянського суспільства,

націлена на вдосконалення правового регулювання, підвищення якості законодавства, забезпечення прав і свобод людини [18, с. 83]. На нашу думку, це найбільш вдале визначення правової політики поміж іншими, оскільки вчена передбачає злагоджену діяльність держави, недержавних об'єднань та інститутів громадянського суспільства, що своєю чергою виводить правову політику на новий рівень сучасної політики і обумовлює її перехід в публічну сферу. Правова політика, як особливий вид державної політики, має проходити ті ж самі трансформаційні процеси.

Узагальнюючи різні підходи до розуміння правової політики можна виокремити такі характерні ознаки цієї категорії:

- особлива форма виразу державної політики;
  - є різновидом і складовою соціальної політики держави;
  - створює умови для розвитку громадянського суспільства та правової держави;
  - втілюється в конституціях, законах, нормативно-правових актах;
  - має державно-владний характер;
  - має цілеспрямований характер та владно-імперативний зміст;
  - є засобом відображення та закріплення волі офіційних лідерів та владних структур;
  - має різні види та форми прояву;
  - ґрунтується на певних принципах;
  - є засобом здійснення політичного курсу країни, реформування різних галузей;
  - спрямована на створення ефективного механізму правового регулювання та забезпечення прав і свобод людини;
  - характеризується трьома пріоритетами: дотриманням прав людини, розвитком приватного права, забезпеченням справедливого правосуддя;
  - розробляється певними суб'єктами. В Україні це Президент, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Конституційний Суд України, Міністерство юстиції України;
  - це засіб юридичної легітимації, закріплення та здійснення політичного курсу;
  - впливає на зміст і сутність функцій та рішень органів держави;
  - визначає межі й напрямки їх діяльності, порушення яких карається законом;
  - це засіб перетворення суспільства;
  - спрямована на охорону та захист суспільного та державного ладу;
  - заснована на праві, пов'язана з правом, здійснюється правовими методами;
  - теоретичні засади правової політики є предметом досліджень юридичної науки.
- Для порівняння виокремимо характерні ознаки державної політики:
- є правовою формою організації діяльності держави чи інших уповноважених нею суб'єктів (органи місцевого самоврядування, засоби масової інформації, інститути громадянського суспільства);
  - діяльність держави превалює в процесі формування та реалізації державної політики, в якій виявляються властивості державного суверенітету;
  - має загальнообов'язковий характер, тобто є безсумнівною в аспекті формування та реалізації з боку всіх суб'єктів, не залежно від їх суб'єктивного ставлення до неї;
  - формується і здійснюється за допомогою спеціальних засобів, форм, методів і процедур;
  - має свідомо-вольовий зміст, є формою зображення суспільної свідомості, відображає волю держави та інших уповноважених нею суб'єктів;
  - загальнообов'язковість, що забезпечується державним авторитетом;

- має зміст, який складають приватний та публічний інтереси, зумовлені потребами людини, держави, суспільства, його соціально-економічним розвитком;
- формується в процесі прозорої політичної боротьби протилежних політичних сил;
- є цілеспрямованою, зорієнтованою на розроблення стратегічного курсу розвитку найважливіших сфер життєдіяльності суспільства;
- метою є оптимальне узгодження інтересів соціальних суб'єктів;
- є засобом організованості й порядку в суспільстві, створення умов для прогресивного розвитку соціальних суб'єктів.

Спираючись на вищезазначене правомірно зробити висновок проте, що *правову політику слід розуміти*, як цілеспрямовану діяльність держави, що має нормативно закріплену та попередньо узгоджену з усіма зацікавленими сторонами (державними, недержавними та громадськими організаціями) форму, базується на правових принципах, спрямована на покращення чинного законодавства та захист прав людини та громадянина.

Ознаки державної та правової політики вмщують в собі елементи багатьох соціальних явищ. Вони відображають відносини людей у соціумі, підтверджуючи причетність індивіда до проблем спільноти. Багато ознак мають чітко державно-владний характер, відображаючи не тільки захист суто державних інтересів із застосуванням права, але й захист більш глибоких стратегічних соціальних потреб через правові процеси у державі.

Згадані ознаки підтверджують ідею, що державна та правова політика динамічні явища. Суспільство змінюється, змінюється і державна політика як базис правової політики і яка, належачи до надбудови, теж має змінюватися відповідно до потреб суспільства. Проте правова політика має статичний елемент. Ми підтримуємо думку С.В. Бобровник про дві тенденції – динамічну, пов'язану з реакцією на зміну в суспільних відносинах, і статичну, спрямовану на збереження внутрішньої єдності та узгодженості норм законодавства. Суспільне життя динамічно змінюється, а право залишається незмінним до тих пір, поки законодавець не внесе до нього необхідних коректив [19, с. 22].

Класифікація поняття є основною таксономічною категорією, що дає якісно відокремлену форму розуміння досліджуваного явища. Саме тому видовий поділ є основним при класифікації державної і правової політики. Так, державна політика здійснюється за сферами життєдіяльності (галузями) і поділяється на: економічну, соціальну, фінансову, паливно-енергетичну, демографічну, аграрну, екологічну, адміністративну, культурну, військово-промислово, національної безпеки, науково-технічну, національну, інформаційну тощо. Правова політика виникає і діє у сфері права і в залежності від галузей права вона може бути: кримінальною, адміністративною, екологічною, трудовою, конституційною, банківською. На відміну від правової, державна політика має специфічні види: адміністративну, розподільчу, перерозподільну, регулятивну, антикризову.

Галузевий поділ державної політики є традиційним, оскільки політика формується інституційно у процесі діяльності Кабміну, міністерств, державних відомств, комітетів та інших органів. У формуванні правової політики особливу роль відіграє Міністерство юстиції України.

Науковці, які досліджують державну та правову політику, розрізняють їх двосторонність, відокремлюючи два напрями: внутрішній і зовнішній. Ця двосторонність притаманна обом явищам: і державній, і правовій політиці. Державна політика розрізняється в залежності від того, куди націлена діяльність держави – всередину держави чи за її межі. Засади внутрішньої і зовнішньої політики визначають принципи та пріоритети державної політики у відповідних сферах і закріплені в Законі

України “Про засади внутрішньої і зовнішньої політики” [20]. Правова політика має внутрішнє поширення, що пов’язане із демократичними засадами розвитку держави, пріоритетом гарантування людині прав і свобод у внутрішній політиці а саме: державному будівництві, фінансово-економічному розвитку, правоохоронній діяльності, обороні, юстиції, судочинстві тощо. Зовнішнє трактування пов’язане із зовнішньою політикою і забезпеченням суверенітету, незалежності й територіальної цілісності держави. Зовнішня правова політика супроводжує питання забезпечення зовнішніх справ і зовнішньоекономічної діяльності.

Держава як організована ієрархічна надбудова має горизонтальні рівні (площини), що служать межами повноважень, юрисдикції державних органів. Правова політика виявляється на чотирьох рівнях на: локальному, регіональному, державному та міжнародному (в рамках співдружностей). Державна політика також здійснюється на чотирьох рівнях. Перший включає розв’язання місцевих проблем (житлові умови, середня освіта, громадський транспорт, соціальне забезпечення тощо). Другий – регіональний рівень, що вимагає втручання держави. Третій – національний рівень визначається переважно положенням держави як основного інституту організації життя громадян, розподілу та перерозподілу ресурсів, національної політики. На четвертому (міжнародному) рівні основними представниками відносин є транснаціональні організації: ООН, ЮНЕСКО, ЄС, НАТО тощо.

Євроінтеграційні процеси у нашій країні передбачають визначення державою та її громадянами європейських цінностей, принципів. Державна політика має загальні та галузеві принципи. Загальні принципи застосовуються в усіх видах державної політики. До них належать принципи: об’єктивності, конкретності, оптимальності, відповідності юридичним нормам тощо. Галузеві – діють у сфері управління процесом життєдіяльності або застосовуються лише в окремому виді державної політики. Ключовими принципами правової політики є: суспільна зумовленість, цілеспрямованість, наукова обґрунтованість, передбачуваність, реалістичність, легітимність, стійкість, демократичний характер, гуманізм і моральність, справедливість, гласність, поєднання інтересів особистості й держави, пріоритетність прав і свобод людини і громадянина, відповідність міжнародним стандартам.

Для реалізації державної чи правової політики необхідно здійснити певні кроки з метою виконання поставленого завдання чи досягнення визначеної мети. Для цього суб’єктами застосовуються правові методи, що прокладають шлях крізь процес для досягнення результату. Державні методи поділяються на загальні та галузеві. До загальних належать: соціально-психологічний, організаційно-адміністративний, економічний методи та моральне стимулювання. У такому розумінні організаційно-адміністративний метод передбачає застосування примусу, а економічний – матеріального стимулювання. До складу галузевих належать програмно-цільовий метод, що дає можливість об’єднати в єдину систему засоби та ресурси для вирішення актуальних економічних, соціальних та інших завдань. Натомість методами здійснення правової політики є переконання і примус у різних їх формах, проявах і поєднаннях. Обидва методи правової політики охоплюють широкий арсенал засобів впливу на свідомість та поведінку людей: виховання, покарання, відповідальність, санкції, превенцію, заборони, дозволи, юридичну просвіту, запровадження правової культури, підвищення правосвідомості тощо.

Державна політика реалізується у державній та громадській формах. Державна форма виявляється у діяльності органів державної влади, а громадська має участь громадян в управлінні державними справами, так і функціонуванні місцевого

самоврядування. Форми реалізації права, а саме дотримання, виконання, використання і застосування, являють собою по суті і форму здійснення правової політики. Особливого значення на сучасному етапі формування правової держави набуває правозастосовна політика [21, с. 36].

Поняття “правозастосування”, на думку С.В. Бобровник, характеризує державно-владну, організаційну діяльність компетентних органів держави і посадових осіб по реалізації правових норм щодо конкретних життєвих випадків і конкретних осіб шляхом прийняття індивідуальних правових наказів (приписів), обов’язкових для виконання. Особливістю правозастосування, є те, що таку діяльність може здійснювати лише той суб’єкт права, який має державно-владні повноваження, тобто наділений державою певними правами і обов’язками щодо здійснення функцій держави [21, с. 41].

Державна і правова політика існують в теоретичній і практичній площині. В теоретичному аспекті державна політика – це державні програми та напрями, сукупність засобів і методів досягнення цілей держави. У практичному – це курс дій, обраний органами влади для розв’язання певної суспільної проблеми або сукупності взаємно пов’язаних проблем [22, с. 20]. Правова політика у практичному аспекті являє собою діяльність суб’єктів нормотворення, спрямовану на вирішення конкретних завдань: удосконалення правової системи, підвищення ефективності правового регулювання, створення нормативно-правової бази реформ; зміцнення законності і правопорядку; боротьби зі злочинністю; забезпечення прав і свобод громадян, посилення їх гарантій; формування правосвідомості тощо.

Наголошуючи на важливості досліджень проблем державної та правової політики на сучасному етапі принагідно згадати вислів А. Хіглі про те, що дослідження процесів вироблення політики як у теоретичному, так і в практичному плані спрямовує цей процес до реального контролю над прийняттям рішень, а осіб, що приймають рішення, і особливо стратегічні, відносять до владної еліти [23, с. 3].

Отже, порівнюючи характерні ознаки “державної політики” та “правової політики” можемо виокремити їх спільні ознаки:

- обов’язкова участь держави як основного суб’єкта;
- здійснення органами держави за участю громадськості;
- мають структуру та чітко визначену мету;
- наявність суб’єктів, що знаходяться у відносинах субординації;
- здійснюються в суспільстві з метою забезпечення системності;
- закріплюють та врівноважують суспільні інтереси;
- характеризуються функціональним призначенням;
- залежність від об’єктивних умов функціонування суспільства;
- залежність від рівня розвитку суспільства;
- сприяють розвитку та удосконаленню суспільства.

Висновки.

Державна і правова політика існують у спільному просторі і мають єдину мету – формування соціальної правової держави. Для досягнення цієї мети сучасній державі необхідно здійснити ряд політичних дій. Таким чином, державна політика постійно взаємодіє із правовою політикою, що підтверджує їх взаємозалежність. Вони перетинаються на різних рівнях, спираються одна на одну та повсякчас пронизують сутнісне поле одна одної на науковому рівні.

Порівнюючи досліджувані поняття, ми з’ясували, що державна політика за своєю сутністю є підсумком складної сукупності різноманітних державних заходів за

обов'язкової активної участі громадськості. Своєю чергою правова політика за своєю сутністю є різновидом державної політики, спрямованим на управління процесом правового розвитку країни. Державна політика відрізняється тим, що повинна формуватися у процесі прозорої політичної боротьби протилежних політичних сил на законодавчо закріпленому підґрунті, а правова політика не може існувати без нормативно закріпленої державної політики – в іншому випадку вона є недієвою і декларативною.

З метою реалізації виробленого політичного курсу та досягнення конкретних політичних цілей держава утворює відповідну систему органів, які забезпечують вироблення і реалізацію державної політики. Інституційність правової політики забезпечується практичною діяльністю суб'єктів нормотворення. І державна, і правова політика формуються на тих же рівнях, мають однакове двостороннє спрямування та характеризуються залученістю до процесу формування органів державної влади та громадськості.

Діяльність держави заснована на праві, на праві ґрунтується і правова політика, яка своєю чергою існує як поєднання ідей, заходів, завдань, принципів чи установок, що реалізуються у сфері дії права та за допомогою права. Спільні риси краще виявляються на інституційному рівні, принципах організації та методах функціонування. Найбільш повно розбіжність державної та правової політики характеризує галузевий поділ. Діяльність держави набуває характерних ознак чинної сфери, де правова політика виступає більше як механізм, а державна – як загальна система, що забезпечує цей правовий механізм дієвістю.

Підсумовуючи результати роботи, можна стверджувати, що державна політика є основою правової політики, а тому наділяє правову політику власними рисами. Цей процес має зворотну дію, оскільки сучасні трансформаційні процеси у державній політиці наділяють її рисами правової. Цей процес зумовлює виникнення нерозривних зв'язків між поняттями, що виявляється у їх періодичному наближенні, поєднанні чи навіть повному злитті в єдине поняття.

Здійснене порівняння державної і правової політики підтверджує висновок про те, що характеристика правової політики неможлива без характеристики державної політики, оскільки правова політика є різновидом державної і має таке ж важливе соціальне значення. Доведено, що, існуючи окремо, ці явища нерозривно пов'язані між собою, перебувають у тісній взаємодії та повсякчас доповнюють одне одного, чим досягаються спільні суспільно важливі цілі. Справедливо зазначити, що правова політика займає особливе місце у діяльності сучасної держави, оскільки інші різновиди можуть бути успішно реалізовані лише через неї.

Використана література

1. Колбеч Г.К. Політика: основні концепції в суспільних науках; пер. з англ. Київ: КМ Академія, 2004. 127 с.
2. Юридична енциклопедія: в 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: "Українська енциклопедія", 2002. Т. 4. 720 с.
3. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. Київ: Видавництво Соломії Павличко "Основи", 2002. 750 с.
4. Петренко І. Сутність державної політики та державних цільових програм. *Віче*. – (Журнал Верховної Ради України). 2011. № 10. С. 23-25.
5. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження в Україні : навч. посіб. / кол. авт. ; за заг. ред. В. Ребкала, В. Тертички. Київ: Вид-во НАДУ, 2000. 232 с.

6. Пал Л.А. Аналіз державної політики ; пер. з англ. І. Дзюби. Київ: Основи, 1999. 422 с.
7. Державне управління: словн.-довід. / уклад. В.Д. Бакуменко ; за заг. ред. В.М. Князева, В.Д. Бакуменка. Київ: Вид-во УАДУ, 2002. 228 с.
8. Андріяш В.І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626>
9. Дем'янчук О.П. “Державна політика” та “публічна політика”: варіант перехідного періоду. *Наукові записки НаУКМА: Політичні науки*, 2000. Т. 18. С. 31-36.
10. Бакуменко В.Д. Теоретичні та організаційні засади державного управління. Київ: Міленіум, 2003. 256 с.
11. Палагнюк Ю. В. “Державна політика” та “публічна політика”: теоретичний аспект. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер.: Державне управління*, 2012. № 169. С. 63-67.
12. Валецький О. І. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження в Україні. Київ: Вид-во НАДУ, 2000. 232 с.
13. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика. Київ: Юридична думка, 2007. 336 с.
14. Кримінально-виконавча політика та кримінально-виконавче право України: конспект лекцій. Тема 1. Кримінально-виконавче право. – (Сумський державний університет). URL: <https://mix.sumdu.edu.ua/textbooks/6021/533812/index.html>
15. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження: метод. рек. / уклад.: О.І. Кілієвич, В.В. Тертичка. Київ: НАДУ, 2009. 88 с.
16. Берлач А.І. Адміністративне право України: навчальний посібник для дистанційного навчання. Київ: Університет Україна, 2005. 472 с.
17. Ляшко О.О. Концептуальні підходи до визначення правової політики держави в умовах гібридної війни. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*, 2017. № 3 (104). С. 105-114.
18. Бобровник С.В. Проблеми теорії держави і права: курс лекцій. Київ: КУП, 2004. 120 с.
19. Бобровник С.В. Природа юридичних колізій. *Часопис Київського університету права*. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2003. № 2. С. 19-23
20. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 01.07.10 р. № 2411-VI. *Відомості Верховної України*, 2010. № 40. С. 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
21. Бобровник С.В. Правозастосовні акти: природа, сутність та місце в системі законодавства. *Правова держава*, 2019. № 30. С. 35-43.
22. Тертичка В. Суспільна політика: чи стала вона сферою наукового пошуку і прикладних досліджень в Україні? *Політичний менеджмент*, 2007. № 1. С. 10-23.
23. Державна політика: аналіз та механізми впровадження: конспект лекцій / укладачі: В.П. Садковий, С.М. Домбровська, І.М. Лопатченко, А.В. Антонов. Харків: НУЦЗУ, 2019. 65 с.

~~~~~ * * * ~~~~~